ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ЦХЬОАЛАГIА МАЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ КIИРАНДИ, 1 МАЙ, 1988 ШУ. ★ № 52 (7555). ★ Мах 3 кеп.

Машар Къахьегам Май

PAIX МАЙ МИР MIR POKÓJ МИРУ-МИР! PEACE SOLIDARIDAD! PAZ

КЪАХЬЕГАЧА НАЬХА БАРТ-ЦХЬОАГIОН ДИ

ЦхьоалагIа май. Цу доккхача, сийрдача цIейво хьахьокх вахар кердадалар, машара, демократена, коммунизма сийрдача идеалашта тIехьа, реакце Iаьржача низашта духьала лоаттабеча къовсамера къахьегамхой дунен халкъашта юкъера барт-цхьоагIо. Нах гIадбаха, дегаш айденна болаш дезду из бIаьстан цIей вай Даьхено. Сийлахь-воккхача хьехархочун, баьчча васкеташта тешаме а йолаш, партен советски халкъой шоашта тIаэтта ерига халонаш эша а еш, хьалъяьй социалистически общество.

ГIадбаха ба Советий мохк, гIадъяха я дуккха халкъаш дахаш йола, Октябрьски революци дIайолаеннача моттиге денз Тайжача океанага кхаччалца, къаьнача Памира лакхаленашка денз къулбаседерча фордашка кхаччалца яьржа улла вай Даьхе. Хоза кийчъяь я городашн юрташи. ДIа мел хьажача цIе байракхаш, транспаранташ я, КПСС Центральни Комитета ЦхьоалагIча майна хетадаь ТIахьехамаш тIадола плакаташ, партен правительстван кулгалхой портреташ доахк хьалтеха. Безаме белакъеж нах, екаш я иллей оазаш, халхараш ду — иштта дезду советски наха массаза а доккха, деза цIей.

Укх шерара ЦхьоалагIа май къаьстта шиий тайпара белгала да советски наха. Вахара ерригача сферашка еча перестройка, гласноста, демократизаце наькъагIа шерра гIа боахаш баха ма боаггIара накъаболх уж кастта хургйолча XIX Ерригсоюзни партийни конференцена. Вай мехка коммунистий лакхерча форумо цIаькха а хьахьокхаргда бIубенна Сийлахь-боккхача Октябра гIулакх дIахо хьош КПСС хилар, болхлой класса, дерригача советски халкъа авангарда декхар цо цIена кхоачашдеш хилар.

Партен халкъен цIаккха а йохаргйоаца цхьоагIо хьагуш я КПСС XXVII съезда решенеш кхоачашъяра, массе а моттигашка перестройка чакхъякkхара тIабийрза советски нах творчески а низ кхо ца беш а къахьегаш хиларца. Дуккхача къахьегама коллективаша цу даькъе Нохч-ГIалгIайчен яраша а рапорташ тел тIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдарах. Республика мехкдаьттахоша заданел совгIа 20 эзар тонн мехкдаьтта, 23 миллион кубически метр газ яькхай. Кхоачашъяьй мехкдаьтта эггара хьалха чакхдаккхара, парафин, мазут, прибораш, автоматизаце средстваш, медтехника изделеш, химически оборудовани арахецара план.

Карарча шера цхьоалагIча квартале дулх, шура яккхара, фуаш гулдара планаш тIехкхоачашъяьй, дуккха керда резерваш балха юкъе а озаш бIубенна къахьегаш хиннача Ачхой-Мартановски, Советски, Шелковски районий боахамашкарча хьайбаш леладераша.

Дика вIаштIехьдаьха чакхдоахаш да республика дуккха дукхагIдолча боахамашка кхашкара бIаьстан балхаш.

XIX Ерригсоюзни партконференцена дикагIча тайпара накъадахара йоаржаьча социалистически яхье хьалхарча мугIаре ба «Грознефть» яхача Ленина орден лелаеча производственни объединене, «Грознефтемаш» яхача, Карабулакски химреагентий, электроремонтни, цементни, аргунски аьшкабетонни изделей заводий. «Дружба» яхача фабрика къахьегамхой: хьайбай продукташ яхаран кийчъяран укх шера цхьоалагIча квартала планаш тIеххкоачашъяьча Шалински района «Автуринский», Назрановски района «Экажевский», Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхозий хьайбаш леладедераш.

ЦхьоалагIа май хьатIакхачалехьа хьалхха хилар В. И. Ленин ваь 118 шу дизара хетадаь коммунистически субботник, цига дакъа лоацаш хилар вай республикера 600 эзар совгIа саг. Царех 240 эзар совгIа саг шоаш болх беча моттигашка къахьегаш бар.

«ЦIе шоаттди» хиннача дийнахьа арахийца продукци ши миллион сом совгIа мах болаш яр, хIаьта пятилетка фонде дIахьожадир ах миллион совгIа сом.

ЧIоаггIа хьинар айдаь къахьийгар субботнике городашка, юрташка бахача наха, производственни йоацача сфера болхлоша, вузий студенташа, техникумий, школай дешархоша. Городаш, кхыйола нах баха моттигаш тоаеча, хозъеча, гаьнаши кIотаргаши дIайогIача, царна гIулакх деча къахьегаш бар уж. Цу тайпара балхаш деча юкъе дакъалаьцар викъ бIаь эзар совгIа саго.

Лоацца аьлча, дукха къахьег мехка а вай республике а КПСС XXVII съезда решенеш, перестройка декхараш дикагIча оагIорахьа кхоачашде гIерташ. Цхьабакъда, советски наьха оамал яц карагIдаьнначох кхоачам а баь совцаш. Кхы а дукхагIа хIама хьаде гIерташ, ленински хьисапе динза дисарашта, кхоачашъянза йолча проблемашта дукхагIа теркам тIабохнйташ хул уж. ХIаьта цу тайпара проблемаш вай хIанз а кIезига яц.

ЧIоаггIа айденнад сийлахьча Коммунистически партена гонахьа кхотаденнача вай халкъа къахьегамен политически хьинар. ЧIоаггIа могадеш тIаийцад советски наха кхы а чIоагIагIа хьинар айде, низаш оарцагIдаха аьнна КПСС Центральни Комитета даь тIахьехамаш:

СОВЕТИЙ МЕХКА КЪАХЬЕГАМХОЙ! ЧIОАГIБЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДАЬХЕН ЭКОНОМИЧЕСКИ НИЗ! МАССАНАХЬА А ЧIОАГIЪЕ «ХIАРАНЕГАРА — ХЬИНАРГА ХЬЕЖЖА, ХIАРАНЕНА — КЪАХЬЕГАРГА ХЬЕЖЖА» ЯХА ПРИНЦИП!

Уж тIахьехамаш а хьалхашка латта декхараш а дизза кхоачашдар — из я вай толаме хьалхашкахьа, сийрдача коммунистически кхоаненгахьа дахара йола тешаме лард.

Белгалдаь декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагI а боахаш, парте хадданза тоаеш эргайоах шиий балха стиль, чIоагIбу тIаийца решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам, политически а экономически а декхараш кхоачашдара юкъеувз Советаш, общественни организацеш, шеръю перестройка, демократизаци, гласность.

Из никъ дерригача советски халкъа хьашт долаш ба, хIана аьлча, вай социалистически общество дIахо чIоагIъяра тIаберзабаь из боландаь, кхы а толамегIа дегIаахара низаш оарцагIдаха цо таро лундаь.

ЦхьоалагIча мая байракхаш тIа да машар, вошал, хьаькъал а социальни прогресс а котъяргхиларах тешам болийта лозунгаш. КПСС арахьарчен чурчен политика ленински машар безара наькъа тIехьа а болаш, советски нах кийча ба шоай къахьегамца чIоагIъе а лорае а социализма коталонаш, лаьттан тIара машар, кийча ба ядерни герзах мукъа дола дуне хьакхолла. халкъаш цхьа барт болаш хилийтара тIехьара политика чIоаггIа лелае.

ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СССР-а НОВАТОРСКИ АРАХЬАРА ПОЛИТИКА — ЯДЕРНИ ДОАЦА А НИЗ БЕЛГА ЮКЪЕДОАЦА А ДУНЕ ХЬАКХОЛЛАРА, ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГIУЛАКХАШ ХЬИНАРЕ ЛЕЛАДАРА ЙОЛА ПОЛИТИКА!

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА 1-гIа МАЙ — ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КЪАХЬЕГАМХОЙ БАРТ-ЦХЬОАГIОН ДИ!

Коммунисташ! Советски Союза къахьегамхой! ТIаIеIла кхоачашбе КПСС XXVII съездо белгалбаь никъ! XIX-гIа Ерригсоюзни партийни конференци Даьхе бахьан доахача къахьегама толамашца белгалъергья вай!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ, ВЦСПС-ен ВЛКСМ ЦК-ан

1988 шера 16 апреле В. И. Ленин ваь 118 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник хилар. Цо къаьгга хьахьекхар советски наьха политически а къахьегама а хьинар, уж КПСС XIX-ча Ерригсоюзни конференцена ма боаггIара накъабаха гIерташ хилар.

Субботнике дакъа лоацаш вар 157 миллион совгIа саг, уж промышленносте, юрта боахаме, гIишлош еча, транспорте, иштта халкъа боахама кхыча доакъошка шоай балха моттигашка къахьегаш, хIаьта иштта городашн нах баха пункташи тоаеш бар. Субботника кийчо еш а из чакхдоаккхаш а дика организованности гIулакхаца хилари хьахьекхар. Иззача боахамий расчетеи шоаш шоашта финансировани яреи хьалашка болх беча дуккхача къахьегама коллективаша халкъа боахама, бахача наха эша продукци арахецара, договорех поставкаш елга кхоачашдара ког гIорталга а еш, шоаш белгалдоахар де дезача балхий боарамаш.

Субботника доакъашхоша шоай лакха овсарле йолча къахьегамца шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера заданеш кхоачашъяра доаггIа дакъа юкъедихьар. Хьалхха а хьакхаьчача даннеех цу дийнахьа духхьал промышленни продукци 1,4 миллиард сом гаргга хьаяьй. Дуккхача къахьегама коллективаша массазарча балха деношка хецачул дукхагIа продукци арахийцай. Цун дикка доккхагIдола дакъа кхояьча бийдалахи материалехи хьадаьд. Субботнике дакъа лаьцачар цу дийнахьа болх баь хьа а даьккха пятилетка фонде дIахьожадаьд, баь пайда теркал а беш, 327 миллион сом ахча.

КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-ен ВЛКСМ-ен дег тIара баркал оал Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа мел лаьцараш — болхлошта, колхозхошта, инженерно-технически болхлоштеи гIулакхерча нахаи, Советски Эскареи Флотен бIухошта, кагирхошта, тIемеи къахьегамеи ветеранашта — низ ца кхобеш, маьхагIа доацаш къахьегарах.

Советски наха ловш дари къахьегама коллективай, общественни организацей предложенеши теркал а еш, субботнике болх баь даьккха рузкъа бой хинна а дай тIа боацаш а дисача берашта лаьрхIа цIеноши школаш-интернаташи хьалъяра, юрташкара а районашкара а унахцIено лораеча учреждений материальни база дIахо чIоагIъяра, тIемеи къахьегамеи ветеранашта социально-бытовой гIулакхаш делга тоадара дIахьожаду.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро, НГIАССР Министрий Совет, облсовпрофи ВЛКСМ обкоми 1988 шера I-ча квартале хьайбай продукташ дукхагIа арахецаран кийчъяран тIехьа лаьттача социалистически яхьа итогашка хьежай. Котбаьнначарна ер моттигаш хьожае лаьрхIад.

Районашта юкъе:

Хьалхара моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела ЦIе байракх а луш, республикански Сийлен улга тIа а йоаккхаш

Ачхой-Мартановски района;

ШоллагIа моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш,

Советски района;

КхоалагIа моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи диплом а луш

Шелковски района.

Боахамашта юкъе:

Хьалхара моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела ЦIе байракх а луш, республикански Сийлен улга тIа а йоаккхаш

Надтеречни района «Озерный» яхача совхоза;

ШоллагIа моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тIа а йоаккхаш

Грозненски района «Юбилейный» яхача совхоза;

КхоалагIа моттиг

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи диплом а луш, республикански Сийлен улга тIа а йоаккхаш

Ножай-Юртовски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза.

Социалистически яхье котъяьннараш а лаьрхIа. республикански газеташ тIа оттадаьча Сийлен улга тIа даьхад ер боахамаш:

Шалински района «Автуринский» яха совхоз;

Назрановски района «Экажевский» яха совхоз;

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIа совхоз;

Ачхой-Мартановски района «Ореховский» совхоз;

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозера племенной ферма;

Сунженски района XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза № 5 йола шурий ферма;

Шалински района «Южный» совхоза шурий ферма;

Наурски района «Комсомольский» совхоза шурий ферма;

Ачхой-Мартановски района «Ореховский» совхоза шурий ферма;

Наурски района «Советская Россия» яхача совхозера шурий ферма;

Гудермесски района «Правда» совхоза шурий ферма;

Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;

Назрановски района «Экажевский» яхача совхозера № 2 йола шурий ферма.

Социалистически яхье котваьннарг лаьрхIав хьайбаш леладечара 73 болхло. Цар списокаш районни газеташ тIа кепатохаргъя.

ДАЬХЕННА — ТХА КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШ!

ХАНАЛ ХЬАЛХА

ЦхьоалагIча майна накъабоагIаш тIехдика хьокхамаш гойтад Грозненски района «Майская» яхача коа тIара оалхазараш леладеча фабрика къахьегамхоша. Карарча шера хьалхарча квартале, план 2720 эзар йолаш, тикашка дохка цар дIадахьийтад 3070 эзар фуъ.

— Дика аьттув баьлар тха котамий дулх паччахьалкхенга дохкача а, — йоах фабрика керттерча зоотехника З. Азаева. — Дерригa а дIадала лерхIаш хиннар 40 тонн долаш Грознерча тикашка дохка оаха дIадахьийтар 66,8 тонн дулх.

Хьинаре къахьийгад фабрика коллективо апрель бетта а. Цо паччахьалкхенга дехкад миллион совгIа фуъ, ткъаь цаI тонн диетически дулх.

Дика накъабаьхкар къахьегама цIейна Х. Гагиевеи В. Азерцаевеи кулгалдеча цехий болхлой. Царех ба оалхазарашка хьожаш бола К. Богомольская, М. Эскерханова, С. Булатова, Д. Асаева, слесараш - оператораш И. Гамзин, А. Кузнецов, Л. Висангиреев, М. Исулханов, кхыбараш. Шоай низ дIакхоачар даьд цар цIей долча дийнахьара грозненций шу ма хулла дикагIа хургдолаш.

М. МУРАТОВ.

МАШИННАЬКЪАХОЙ ГIУЛАКХАШ

Укх шера юххьанца денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи хьалашка болх бе болабеннача Гудермесски локомотивни депо машиннаькъахоша цхьа бутт дIабахийтабац тIаийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий бинъ бетта план ханал массехк ди хьалха кхоачашйир цар.

Укх шера духхьал хьалхарча квартале цар дIа-хьа йингай деза мовхьаш тIадола 2900 гаргга поезд. Царца планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-хьа дихьад цхьа миллиони 482 эзари тонн гаргга халкъа боахама мовхьаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 15,6 процент тIехкхоачашъяьй. Иштта башха-дика къахьегама совгIат кийчдаьд цар 1-ча Майна.

Шерра социалистически яхь йоаржаьй депо машиннаькъахоша. Цу яхье хьалха а латташ, дог гIоздоаха толамаш доахарех ва машинист-тепловозник Р. Ахаев. Цо планал совгIа укх шера дIа-хьа дихьад 11130 тонн гаргга мовхьаш, кходаьд 1700 килограмм гаргга дизельни доагор. Иштта дика болх а беш, шоаш тIаийца декхараш тIехкхоачашдеш ба слесарь коммунист Мацуцин Алексей, техник В. Делева; кхы дуккха бараш а.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

БИНЪ БЕТТА ПЛАН — 26 АПРЕЛЕ

«Кавказэнергомонтажизоляция» яхача специализированни управлене Грозненски участка бригадаша XIX Ерригсоюзни партийни конференцена сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь а йоаржаь, дика къахьегама совгIат кийчдаь накъаяьхкай ЦхьоалагIча майна. Дерригача технико-экономически хьокхамий бинъ бетта план 26 апреле кхоачашъяьй цар. ДоагIачул тIех дукха балхаш даьд цар ТЭЦ-2, Грозненски объединенни ТЭЦ-а № 3 йолча электростанце. Цул совгIа дукха электроэнерги, йIовхала энерги кхояьй цар. Дикен тIехдикен я паропроводаштеи кхыча электрооборудованенен цар яь изоляци.

Къаьстта дика болх а беш, хадданза участкерча производственникашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт изолировщикаш Амхадова Роза, Катаева Хижан, жестянщик Скороход Виктор, плотник Тасаев Iийса. ХIара сменагIа нормаш 105 — 110 процент кхоачашъю цар.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Хроника

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа мелиораце даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи дуккхача шерашка беркате болх барахи «РСФСР заслуженни мелиоратор» яха сийлен цIи еннай **Тупицын** Олег Николаевича — «Чеченингушводстрой» гIишлон управленера № 4 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна начальника.

СССР Министрий Совете

СССР Министрий Совето 1988 шера 7-гIа май балха ди лархIа оттадаьд.

7-ча мае болх барах болхлоштеи гIулакхерча нахаи кхыдола салоIара ди лургда, е долаш долча законодательствага хьежжа алапи лургда. Болхлочоа ловш дале, из ди хIара шера луш йолча отпускана тIатох, отпуска кхыдолча деноех санна алапи а луш.

Цхьоалагlа май-машара,

XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш

Лаьттанга ладувгIа деза

Тахан вай дахаш яр — бехктокхаме ха я. Дукха хувцамаш хулаш латт вай вахаре. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да, миччахьа къахьеге а, хIара саго шийна хьалхашка латта декхараш дизза кхетадар, ше хьабеча балхах дог лазар. Фуд перестройка дIайолаеннача хана денз вай даьр, динза дисар, де дезар? Цу хаттараштa жоп дала дезаш я XIX Ерригсоюзни партконференци. Цу лоархIамеча форума накъадолхаш тхона фу карагIдаьннад? Цох дувца лов сона.

Лаьтта леладе атта дац. Дукха низ а хьинар а дIадех цо ахархочунгара. Халонех къехка йиш йолаш вац из фухха хиларах. Хьадечох дог ийкха саг юхаваьлча, цо мел хьийга къа дов, дагалаьттар кхоачаш хилац.

ДагайоагIа: дIадахача шерара гота ха. Югославера ена «ЗПСК-704» фух йола хьажкIаш яр оаха дIайийнараш. Уж а ши кIира тIехьайиса кхаьчар тхога. Уж дIае езаш йола ха тоъал тIехъяьннаяр. Цул совгIа, ца соцаш догIаш дар делхаш. ХIаьта а шин дагара хиланзар тхо. Сона ховра, цхьадолча боахамашка цу фух йолча хьажкIех гектара тIара 106 — 117 центнер хьувкъам баьнналга.

Цу хана иштта, аз лакхе хьоахадаьча тайпара, дар тха хьал. Бакъда, бIу бенна, къахьийгар оаха цу шера. Цудухьа гурахьа гектара тIара 50 — 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца вIаштIехьдаьлар тха.

МоллагIча коллективе эггар керттердар фуд, аьлча — массане а цхьа барт хилар да, цхьа дезал санна шоайла вIаши Iимерза хилар да. ТIаккха халонаш эшае атта хул, хьалхашка латта декхараш кхоачашде вIаштIехьдоал.

Сога хаьттача, эхь да кхай тIа ше духхьал бIарга а вайта чувар. Кхы вIалла хIама деце, цIагIа дезал ма бий цун. ТIаккха чу мишта воагIа дезала хьалхашка кIезига волаш. Дика къахьегачунца нийсвала гIерташ хила веза саг. Иштта мара ше коравергвац цунна, е дега гIоз хургьяц.

Коллектив — цхьа механизм я. Цхьа оатхал во хилча цо беш бола болх пайда луш хилац. Звеньевой ва со, аьнна, кхай юккъе, хьан тIа кулгаш дехка дIаотта йиш йолчарех хетац сона се а е кхывола звеньевой а.

Оаха доккхий толамаш дахар къайле йолаш хIама дац. ХIара доакъашхочоа ше фу ду, фу де дезаш ва ховш хилар да. Дерригаш цаIаш да тхо, цхьан гIулакхо кхотадаьд. Нийса хургдац цхьанне мухь дукхагIеи вокхо кIезигагIеи хьош хилча.

Лаьттанга массаза а ладувгIа деза, хьежа веза. Макха боаккхача хана — макхаш тIа яьшкаш оттаю оаха. ХIана? Кхай тIа ухкаш дола кхерий, нувхаш хьалехьае. Цхьабараш шоай мекъала тIера Iо ца бовлаш дIаболх. ХIаьта оаха ялата новкъа мел хургйола хIама кхай тIара дIайоакхх, дIакхосс.

Кхы а дукха масалаш да са кхувла. Нагахь санна Iа цхьаннена хьехар дой — гIадамаш лакха хьокх Iа, аьнна: «хьайна дикагIа хой — Iайха дIахьакха», аьле, гIожа жоп луш моттигаш нийслу. Цига цунна хьехам бала а хьайгара масал дIагойта а ха деза хьона.

Хьаэц вай, масала, хьажкIаш хьокхаш йода комбайн. Кха кхоачалуча мара юхаерзае йиш яц из. Сона дуккхаза дайнад комбайн чакхъяла массехк метр эшаш юхаерзаеш. Из бахьан долаш дукха ялат лаьтта дус, дов. Шоаш хьийга къа доаду цу тайпара болх бераша. Из вIалла вIаштIехьдац.

Делкъийга хIама даа тха звено кхычарел тIехьа мара йодац. Станера тракторaш араювла йолаелча. Дерригаш цхьана вIашагIкхийтача дукха ха йоаю. ХIама даарал совгIа къамаьлаш дувцаш вагIа дог доагIаш хул. ХIаьта из тхона пайдане дац.

Е хьаэц вай, цхьаькха цхьа масал. Из а каст-кастта нийслуш да. Бригадиро цаI хьалвохийт кхай тIа макха баккха, аьле. Вож шийн болх йистебаьлча, цига цхьаннахьа макха Iо а кхессе, цIавоагIа. ШоллагIча дийнахьа кхывар вохийт из макха хьаба, аьле. ШоллагIа вахачо ах ди доаду из макха лехаш. ДIалаьрхIача доккха зе хул, балха Iаткъ из.

Боккха лоархIам болаш да, тайп-тайпарча опытни станцешца бувзам лелабар. Оаха бувзам лоаттабу Горски юртбоахама института опытни станцеца. ДIауйла йийча боккха пайда болаш хIама да из. Тхона чIоагIа новкъостал хул цунах. Кхы дIахо а тхоай бувзам дIабахьа лерхI оаха.

ХIаране декхар да: шийца болх беча къонача сагах визза къахьегамхо вар. ХIана аьлча, кхоане цох тийша хургья. Сона тахан доккхача баркалца дагавох «Назрановский» совхоза бригадир Беков Махьмад-Гири. Цхьан хана цо сона хьийха никъ ираз долаш, беркате хилар. Цудухьа аз а се декхарийла лоархI кагирхой сай балха къайленах кхебар, эшача царна гIо - новкъостал дар. Соца болх баь цхьабола кагирхой тахан бизза ахархой хинна дIабахаб. Звеньевойш а бригадираш а ба уж. ХIаьта а цунах кхоачам баь Iе дагавац со. Укх шера сай звеноца болх бе хьаэцаргва аз дукха ха йоаццаш курсаш чакхъяьха ваьнна И. Оздоев. Цунах визза механизатор хилар лов сона.

ХIанз тхоай кхай тIа хьажкIаш дIае доладеннад тхо. Сихха уж балхаш чакх а даьха, кхыдола гIулакхаш дергда. ХIара гектара тIара бIаь центнерал кIезигагIа боацаш хьувкъам чуэца лаьрхIа да тхо. Из да XIX партконференцена оаха кийчде лерхIа совгIат.

Б. КОДЗОЕВ,
«40 лет Октября» совхоза звеньевой, Социалистически Къахьегама Турпал.

ШоллагIа шу мара дац Назранерча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе къонача токара Аушев Исроапала болх бу. Цул хьалха массехк шера Грознерча цхьан автотранспортни предприяте къахьегаш хиннав из. Йоккха юкъ яц цхьа шу, цхьабакъда, цу лоаццача хана а кхоаваьв Исроапал наха ший дикагIйола оамалаш дIайовзийта. Ше болх беча инструментальни участке даьккха ца Iеш, бIарччача заводе а ший сий даккха аьттув баьннаб цун.

— Исроапал белгалвоахача дикагIча оамалех цаI я, шийна тIадилла декхар ханнахьа а боккхача бехктокхамца а кхоачашдеш хилар, ше хьадеш мел дар дика ду цо, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре, балха къайленаш йовза гIерташ каст-каста дагавувл производства ветеранашца, гIорбаьннача говзанчашца, цудухьа ди денгара мел доала совъювл цун говзал, — яхаш дувц цох завода комсомольски организаце секретара Евлоев Мувсас.

СУРТА ТIА: къона токарь И. Аушев.

Р. АУШЕВА сурт.

Тха къахьегама совгIат

ЧIоагIа къоабал а деш, хьаллаьцад «Грознефть» производственни объединене болхлоша укх тIеххьарча шерашка вай мехка хулаш латта хувцамаш, шерра яржаш латта перестройка, дIахо а эргайоалаш, хувцалуш латта боахама механизм. Цунца цхьана хувцаденнад мехкдаьттахой балха тIара гIулакхаш, тIа-тIа дикагIа кхоачашду цар шоай производственни декхараш.

Укх шера цхьоалагIча январе денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа болх бе болабеннача объединене мехкдаьттахоша доккхий социалистически декхараш тIанийцар пятилетка кхоалагIча шера. Цар дош делар — шера оттадаь паччахьалкхен заказ тIеххкоачаш а деш, планал совгIа бIаь эзар тонн мехкдаьтта, 43 миллион кубически метр газ яккха, оттабаьча боарамал дукхагIа 1500 метр бурув тоха.

Шоаш тIанийца декхараш толаме кхоачаш а деш, дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабаьхкаб уж бIаьстан цIейна — ЦхьоалагIча майна. Паччахьалкхен заказал совгIа духхьал хьалхарча квартале цар даьккхар 30 эзар тонн мехкдаьттеи 32,5 миллион кубически метр мехкдаьттаца хьайоагIа гази. Заданел тIех маьхалъяьккхар 1855 эзар сома маьха товарни продукци, бурув теха йисте а яькка, болх бе йолаялийтай кхо скважина, доагIачул дукхагIа тохкама теха бурув 1237 метр хилар. Иштта тIеххкоачашъяьй цар дерригача технико-экономически хьокхамий биъ бетта план а.

Уж толамаш доахача къаьстта дика болх а беш, апрель бетта хьалхарча деношка бурув тохара биъ бетта план кхоачашъярах рапорт делар бурув тохара балхий Карабулакски управлене коллективо. Паччахьалкхен заказаши тIанийца декхараши ханал хьалха кхоачашдара яьржача яхье хьалха а латташ, дикача производственни хьокхамашца накъабаьхкаб бIаьстан цIейна «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой, Горячеводскии Старогрозненскии УБР бурувдеттараш.

Овсаре къахьегарал совгIа, «Грознефть» производственни объединене коллективо дика кайоалаш къахьег укх шера кхом барей хьурмат дарей даькъе а. Духхьал хьалхарча квартале цо кхояьй 1998 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 458 тонн условни доагор, 2754 гигакалори йIовхала энерги, 13,6 тонн металл.

Вай республике эггара хьалхарчарца доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, шерра социалистически яхь йоаржайир объединене мехкдаьттахоша, бурувдеттараша XIX Ерригсоюзни партийни конференци хьаеллача денна сийленца накъабахара. Цу денга кхачалехьа пааччахьалкхен заказал 45 эзар тонн мехкдаьттеи 22 миллион кубически метр гази яккха декхараш тIанийцар цар. Лакхе белгалдаьхача хьокхамаша хьахьокхаш ма хиллара, уж декхараш тIеххкоачашдеш да.

ТкъесталагIа Ерригсоюзни партийни конференци хьаеллача денга кхачалехьа шийтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъе инициатива дIайолайир бурув тохара балхий Старогрозненски управленерча буровой начальник А. М. Куприянов керте латтача бригадаи Горячеводски УБР-ча буровой начальника А. Е. Драворубова кулгалдеча бригадаи коллективаша. «Шин шераи ах шераи пятилеткъа кхаь шера задани кхоачашъергья»- яха девиз хьаллацара тIахьийхар цар керттерча профессех йола бригадаш.

Бурувдеттарий инициатива чIоагIа раьза хинна хьаллаьцар объединенерча керттерча профессегIа йолча ткъаь бригада коллективаша. Укх шера цхьоалагIча апрелага кхачалехьа кхаь шера план кхоачашъяра долча шоай декхарех лоархIаяьй Горячеводски УБР-ра А. Е. Драворубов керте латтача бригада, Октябрьски УБР-ра Н. В. Мангушева, В. П. Найпака кулгалдеча бригадай коллективаш. Иштта шоай декхараш толаме кхоачаш а тIеххкоачаш а деш я вокх бригадай коллективаш а.

А. БАХАРЦЕВА,
«Грознефть» производственни объединене социалистически яхьа отдела инженер.

ЛаьрхIар кхоачашдергда

Дукха ха йисаяц XIX Еррингсоюзни партийни конференци хьатIакхача. ХIанз хIара сага хьалхашка хаттар латт: малагIа дакъа юкъедихьад аз, мехка коммунистий йоккхача форума доагIача тайпара накъавахара? Цунца дувзаденна де карагIдаьнначох а, хIаьта иштта тхоай балха перестройка яра баргал еттачох а дувца лов сона.

ДIадахача шера аз кулгалдеча баьцадаараши соми кхебеча бригадо еррига планаш тIеххкоачаш а еш, 460 эзар сома, е совхозо дIаенначох пхеллагIа дакъа тайп-тайпара юртбоахама продукци дIаелар паччахьалкхенна. Авансах деннача хIара сома 3 соми 36 кепиги кхоачаш ахча ийцар оаха. Цхьабакъда, уж хьокхамаш кхы а лакхагIа хила йиш йолаш дар.

Вахаре эггара халагIа дар фуд, аьнна, сайга хаьттача, дукха уйла а ца еш, аттача гIолла лела вай Iамар да, аргдар аз. Хьаэцаргба вай, масала, юртбоахам. Цига овлангара денз хувцамаш ца дича даргдоацалга, кхай, фермай таронех боагIаш бола пайда эцаш боацалга, хетаргахьа, массанена хов. Цхьабакъда, ха дIайода, хIаьта ше мел дар, хьалха санна лоадама хувца ца луш дус. ЧIоагIа дIаIемад вай къаьнарча хьисапе болх бе. Кердадар производства юкъедоаладе лоархIадац.

Масала, хьаэцаргья вай паччахьалкхенна дIалуш йола юртбоахама продукци, къаьстта баьцадаараши соми. Уж культураш дикагIа мел кхею халагIа хул цар хьувкъам паччахьалкхенна дIабала. Из бахьан долаш хIара шера дукха баьцадаараш, сом бов пайда боацаш района совхозашка, эрна дов наха хьийга къа. Цудухьа хьадечох дог экх наьха.

Цу хьакъехьа деррига дика ховш да республика Госагропроме. Цхьабакъда, из юстардаккхара деш хIама дац. Эшар а дацар доккха хIама: хIанз республике йолча консерваш еча заводий баьцадаараш, сом чакхбаккхара низ алсамбаккхари из продукци кхаш леладерашкара хоадамболлаш оттаяьча графикагIа дIаийяри. ТIаккха фу пайда ба наьха болх подрядагIа, хозрасчетагIа вIаштIехьбаккхарах хьабоалар. Планал совгIа цар яьккха продукци иштта а вешта а ховш ма йий. Цу хьале боахам ше шийна финансированни еш хургболаш гIулакх мишта вIаштIехьдаккха деза? Лоацца аьлча, партеи правительстваи керда экономически политика дIагIоргйоацаш, из сецае гIерташ санна хIама да из.

Соахка тха бригада хIара саго 4 эзар сом совгIа алапи ийцар, хIара гектара тIара 300 центнер баьцадаараш чудера. Оаха тIехьашкахьа баьккха цхьа гIа ба из. Массехк шу хьалха, 400 центнер а кхы дукхагIа а баьцадаараш чудахьар хIара гектара тIара. Иштта из нийсденнад, цкъа-дале, лакхе аз ма аллара, планал совгIа яькка продукци яхьа моттиг ца хиларах, шозлагIа - дале, толашагIа долча тха совхоза лаьтташка тIеххьарча хана хохи саьмарсаькхи мара, кхы тайпа баьцадаараш дIадувш ца хиларах. Цул совгIа, цу культураша башха пайда а биц боахама, саьмарсаькхо, кхыметтел, зе ду. ХIаьта тха бригадо леладу баьцадаараш цу кхашка кхедеш даларе, пайда а боккхагIа хургбар. Из духхьал сона цхьаннена а доацаш, еррригача бригада коллектива, совхоза дукхагIболча болхлошта хетар да. Самофинансироване новкъа даьлча, боахаме дукхагIа пайда лургбола гIулакхаш чакхдаха деза. Новкъостал де деза эггара хьалха болх хьабе ловш бараштa.

Укх шера 60 гектара тIа помидораш, 5 гектара тIа нарсаш кхеергья тха бригадо. Доал де дезаш 41 гектар сомий беш а я. ПланагIа паччахьалкхенна 579 тонн сом дIабала дезаш да. Из хул хIара гектара тIара 141 центнер. Доккха хIама хетац тхона цунах. Кхы а дукхагIа чуийбаьб. Цхьабакъда, цхьа хIама да. Пхийтта гектар бешара гаьнаш къаенна, боагIачох 10 процент а сом ца латаш я. Уж дIаяха тхона новкъостал дергда, яхаш, совхоза кулгалхоша дувца массехк шу да. Яллийсачура меттахьа йоалаш яц «ворда».

ТIеххьара подрядагIа болх вIаштIехьбаккхарах ала безам ба. Шеко яц, из юкъейоалаяьчул тIехьагIа наьха балхацара безам дикка алсамбалар. Цхьабакъда, договора тIа оттадаьр деррига чакхдаккхац. Масала, оаха хьалкхеяь продукци тхогара дIаэца езар совхоз я. Цо из диц. Цудухьа из дIаяла моттиг лехаш, тхоаш хьувза дезаш хул тхо.

Халонаш дукха яле а, лакхара хьокхамаш гойташ накъадаха хьожаргда тхо XIX Еррингсоюзни партконференцена.

М. ТЕПСУРКАЕВ,
Ачхой - Мартановски района «Новосельский» совхоза звеньевой, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаер.

Традици а хинна дIаэттад предприятей, боахамий коллективаша цIей дола ди дездеш дика къахьегама совгIаташ кийчделга. Цу гIулакха юстара лаьттаяц В. И. Ленина цIерагIа Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода барттайна коллектив а. Ши бутт совгIа ха я, чехословацки специалисташа гIо а деш, укхаза хьалъяь керда, боккха низ бола Г-43-107 яха установка цо болх бе йолаялийта. Тахан цун низалах 60 процент гаргга яр эксплуатаце дIаеннай, кастта кийча хургья юхейиса секцеш а.

19 феврале денз хадданза болх беш а я установка. Духхьал цхьан март бетта цун коллективо арахийцар массехк миллион сома маьха дикагIдола *бензин, дизельни доагор, Н. Анисимова* цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводаи СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводаи эшаш йола тайп-тайпара газаш кийчъяьй.

Лакха говзал йолча, хьинар долча мехкдаьтта чакхдоахарех вIашагIъеллай установка коллектив, цун кулгалхо Цыбульский Александр Давыдович город Павлодаре из санна йолча установка тIа дикка болх баь, из дика йовзаш ва.

Бехктокхамеча секцешта кулгалде хьожабаьб шоай гIулакх тIехдика довзаш бола специалисташ Алиев Рамзан, Сляднев Евгений, кхыбараш. Царна дика гIончаш а хинна дIаэттаб вокхкагIвола оператор, шоллагIчеи кхоалагIчеи степена Къахьегама Сийлен орден лелаер, кагирхой хьехамча Негоднов Евгений Леонидович, операторaш Петросян Грант, Арсункаева Зарема, дуккха кхыбараш. Хьинаре дакъа лаьцар цар установка оборудовани вIашагIйоллача хана а, цудухьа дика йовз царна хIара цун оатхал, секци, технологически режим. Цу дерригне а гIо ду установка коллектива болх леррагIа чакхбаккхара, мехкдаьтта продукташ дикагIа хьакъоастаяра.

СУРТА ТIА: 1) воккхагIвола оператор Е. Негоднов; 2) Г-43-107 яха установка.

Р. АУШЕВА сурташ.

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

Дегаш гIоздаьнна болаш дезду бIаьстан цIей — ЦхьоалагIа май города Гудермеса а еррригача района а къахьегамхоша. Экономике а дерригача общественни вахара кхыча сферашка а дукха гIулакхаш да кхоачашдеш а карагIдаьнна а. Цар шаьра хьагойт КПСС XXVII съезда решенеш кхоачашъяра шоай еррига таронаш оарцагI а яьха наха къахьегалга.

Районе лакхача темпашца хьалъеш я промышленнии социально-культурнии объекташ. Укх пятилетка дIадахача шин шера гIишлонхоша 52 миллион сома маьхача капитальни вложенеех пайда ийцаб, 30 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош хьалдаьд, 1250 моттига лаьрхIа школаш, кхыйола объекташ хьалъяьй.

Промышленни объекташ хьалъярца цхьана лакхача темпашца дIахьош да нах чубаха цIеноши кхыйола соцкультбыта объекташи хьалъелга. Духхьал дIадахача 1987 шера хьалъяьй 280 квартира, из хул планал 17 процент дукхагIа. ХIанз укх сахьате хьалдеш да 230 квартира чухургйола нах чубаха цIенош, 700 моттига лаьрхIа городской культура ЦIа, 240 сага лаьрхIа общежити, 1250 моттиг йола школаш, кхыйола объекташ.

Иштта сиха тхо дегIадар дукхагIча даькъе Гудермесски биохимически завод хьалъе йолаярца нийсделар. Цо тхона дIахо а социальни гIулакх делга шерде, ира латта коммунальни проблемаш къоастае таро лургья. Иштта наха болх бе моттигаш а хургья.

Тахан цIей дездеча хана, са безам бар, агропромышленни комплекса къахьегамхошта карагIдувла дика гIулакхаш белгалдаха. Районерча еррига совхозаша рентабельно чакхдаьккхар 1987 шу. БIарчча хьанийцача 3 миллион сом совгIа пайда баьб. Юртбоахама керттера культураш йохкара планаш кхоачашъяьй.

Оаха кIаьд ца луш, тIатеIIа къахьегар ца зувш дисанзар. ДIадахача шера балхий итогегIа Еррригсоюзни социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIа, город Гудермеса елар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара-кара тела ЦIе байракх.

Хетаргахьа, цхьанне а тамаш ергьяц, нагахьа санна из тха боккха толам а ба, оаха цунах доккхал а ду аьлча, керда толамаш даха тхо цо оарцагIа а доах аьлча.

Укх шера лаьгI ца йолийташ шерра йоаржаяь дIахьош я районе социалистически яхь. ЛоархIамегIа мел долча хьокхамий цхьоалагIча квартала планаш кхоачашъяьй оаха.

Хозрасчетагеи ше шийна финансировани яргеи довлаш нийсъянна халонаш, майрра эша а еш, дукхача коллективай вIаштIехьдаьлар пайда эцанза йола йоккхий таронаш хьагуча а йоахаш, деррига низаш оарцагIа а даьха паччахьалкхен планаш кхоачашъе.

Царех я горпищекомбинат, номер ялх йола ПМК, локомотивни депо, городера универсальни торга, «Гудермесмежрайводоканал» яхача управлене, «Правда» яхача совхоза коллективаш. Уж я цхьоалагIча квартале районе яьржа хиннача социалистически яхье котъяьннараш.

Къахьегама доккхий толамаш доахаш накъаяьхкар ЦхьоалагIча майна «Спецнефтехиммаш», Спец. СМУ, машиннаькъа станце, «Восточный» яхача совхоза дукхача къамех йола коллективаш.

Шоай низи хьинари ца кходеш, къахьийгар майна хьалхарча вахте Гудермесски межрайонни производственни ремонтно-эксплуатационни объединене экскаваторщика Рагожин Евгене, маьхк еча завода болхлочо Оздамирова Яхас, номер 2 йолча городской больница лоро Гокуева Тамаре, Новогрозненский яхача поселкерча номер шиъ йолча юкъерча школа хьехархочо Лилаева Байсаре, «Джалка» совхоза доярка Хангераева Гайсаге, «Белореченский» совхоза доярка Юнусова ПаьтIамата, дуккхача кхычар.

Тахан карагIдаьннараш белгалдоахача хана, оаха дицдалийтац, дIахо йодача хана кхоачашде дезараш доккхийи чоалханеи декхараш долга.

Боахама кердача хьисапе доалде йовлар дуккхача коллективашта цIенхашттара экзамен хилар. Халахете а, берригаш лоархIа а бинзар цох. Укхаза дика хоалуш да, кердачунга довлара во кийчо яь хилар.

Коллектива хIара член творчески дегIавара йоккхий таронаш лу хозрасчето, безам бале а беце а, мел йолча резервех пайда эцара хьалаш хьакхолл. ХIаьта йолаш йола таронаш хьагучаяхараи царех бизза пайда эцараи хIара сага ший болх дика бовза беза.

Парте яххача тайпара, духхьал социалистически демократизмана кIийлен тIа мара хьаюлургьяц перестройка. Керттерча даькъе хила езар сага фактор я. Социалистически обществана кулгалдара эша хьал да хоржамаш. Нагахьа санна, коллективо кулгалхо ше хоржаш хуле, цхьаккха шеко яц, цо толамаш доахарг хилара. Бакъда, укхаза ший тайпара халонаш а нийслу. Цхьайолча моттигашка цун профессиональни говзалгеи гIулакхашкеи хьежжа доацаш, «шоай саг» юкъекхосса гIерташ моттигаш хул. Цо тешал ду партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай болх мела беш хилараи, къахьегама дисциплина коллективе ледара хилараи.

Кердача тайпара болх бе тIахьех вай парте, къаьнара оамалаши методаши хаьдда дIаяха езаш я, творчески хьинар лакхдеш бе беза болх. ДуккхагIча даькъе из бахьанце даьхад дика толамаш хьалхалаттача коллективаша. ХIаьта царгара масал а ийца къахьегама овсарле лакхъяра къовсам баьржаб вокх коллективашка а.

Шийна тIадиллача гIулакха бехктокхам бизза кхетабеш хилар — из да толамий дIоагIа.

Фуд таханарча дийнахьа хIара коллектива къахьегамхочо де деза керттердар? Долаш дола кхоачамбоацараш дIадоахилга, шу доламуш карарадалийтар тIакхеделга, — тIаккха вIаштIехьдаргда 1988 шера тIанийца социалистически декхараш кхоачашде.

А. ХАДЗАРАГОВ,
КПСС Гудермесски горкома хьалхара секретарь.

бIаьстан, къахьегама цIей!

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМА: ФУД ХУВЦАЛУР?

Вай республике эггара хьалха самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа болх бе дIайолаеннарех я «Промавтоматика» НПО коллектив. Ши шу совгIа ха я из экономически реформа кердача хьалашка къахьегаш йола. Цу юкъа хадданза дерригача техникo-экономически хьокхамий плани тIаийца декхараши тIехкхоачашдеш, паччахьалкхенна пайда беш, республикерча производственни объединенешта юкъе яьржача яхье хьалхара моттигаш а йоахаш, хьайоагIа тха коллектив.

Духхьашха предприятешка законодательно чIоагI а яь, дIаэттай самофинансировании хозрасчети. Царна Iаьальмате йоккхий бокъонаш еннай. Цхьабакъда, балха тIа бухсоццаш хьахулачун даькъе боккха экономически бехктокхам тIалатт цунна. Из да, кхы тIа а экономически ресурсаш производствана юкъе а ца увзаш, арахеца продукци дукхагIеи дикагIеи хилийта еза, предприятена а паччахьалкхенна а хулаш бола пайда дукхагIа хила беза, ший потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш кхоачашде деза яхалга.

Дукхача хана денз хьайоагIача традиционни хозрасчето чулоац демократически централизм, рентабельно болх белга, материальни безами бехктокхами лакхбалар. Йиззача хозрасчето уж цIераш яьха элементаш кхы тIа кIоарг а еш, кхы а юкъеоз лаьрххIа йола положенеш:

— Самофинансироване маIан: производственни социальни дегIаахарга дIадахийтар ший средствай чотагIа юха меттаоттаделга, кхыйола моменташ.

Экономически реформа кердача хьалашка къахьегача объединеней, предприятей коллективий балха мах договорни декхарашка хьежжа шоай потребителашта продукци лоаттаярга заказашнарядаш кхоачашъярга, къахьегама овсарле лакхъярга, арахеца продукци эргаькхарга, цун ассортимент шеръярга, социально - культурни гIулакхашта йола производительни мощносташи объекташи болх бе йолаялийтарга хьежжа хоадабу.

1987 шера цхьоалагIча январе денз тха объединене экономически стимулировани яра йолча фондашка отчисленей нормативаш увттаю фондообразующи хьокхамаш дегIаахарга хьежжа а йоацаш, объединенена, предприятена хьахиннача пайда проценташка хьежжа. Цунца лакхлу пайда бара тIехьара къахьегама коллективай материальни безам.

Лакхе белгала мадаккхара йиззача хозрасчета хьалашка объединене е предприяте керттера хьокхамаш чулоац цар беча пайдо. Цо хьахьокх продукци дика хилар, хьаеча продукце боарам, цунга дIадодаш дар. Эсала продукци арахецарах еча экономически санкцеша, потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш кхоачаш ца даро, цига хинна зе юхаметтаувттаде дезаш хиларо кIезигагIа хулийт предприятена тIабоагIаш бола пайда. Цул тIехьагIа юхебусаш бола пайда бокъонца предприяте ший доалахьа болаш ба. Из пайда йоаггIача нормативегIа дIахьожабу материальни поощрени яра йолча фонде социально-культурни мероприятей, наха чубаха цIенош хьалдара, производство, Iилма, техника дегIакхувлара йолча фондашка.

Пятилетка а хIара шера а йолча планагIа предприятей, объединеней материальни поощреней фонд хьахул йоаггIача нормативагIа паччахьалкхен бюджетеи министерстваи отчислени яьчул тIехьагIа цар шоай доалахьа бусача пайдах. Баьча пайдах материальни поощрене фонде отчисленеш ю йиззача нормативагIа хIара квартале, цу шера лаьрхIа пятилетка планагIа оттаяьчунга хьежжа. Материальни поощрене фонд лакхлу поставкаш яра дола договорни декхараш бIаь процент кхоачашдича: договорни декхараш кхоачаш а деш, цул хьалхарча шерашка дIа ца яхьийта йола продукци юха меттаоттайича кварталагIа 15 процент. Нагахьа санна объединене, предприяте ший потребителашта поставкаш яра договорни декхараш кхоачаш ца дой, дIа ца йохьийташ йисача продукце хIара процента лаьрхIа кхоккха процент кIезигъю материальни поощрене фонд. Уж средстваш дIачухьожаю объединене, предприяте финансови резерве.

Алапе фонде дIадохийтача хIара сома лаьрхIача халкъа эша товараш арахецача предприяте, объединене уж дукхагIа хилийтара заданеш шера керте кхоачаш ца йича, материальни поощрене фонда цхьа дакъа коллектива финансови резерве дIачудохийт, хIаьта дIахо тIехьаюсалга а тIадиса декхар а дIадоаккхаш гIулакх хилча материальни поощрене фонд юхаметтаоттаю. Къахьегама коллективаца барт а баь материальни поощрене фонда цхьа дакъа дIадахийта йиш я социально - культурни мероприятейи наха чубаха цIенош хьалдареи фонде. Администраце бокъо я профкомаца дага а яьнна, материальни поощрене фондера болхлошта премеши вознаграждененши тела а. Оттаьча порядкагIа предприяте иштта бокъо я доагIачул дукхагIа доадаь алапи материальни поощрене фонда чотагIа юха меттаоттаде.

Лакхе аз белгала мадаккхара, ши шу совгIа ха я тха «Промавтоматика» Iилман-производственни объединене коллективо экономически реформа кердача хьалашка болх бу. Цу гIулакха лерттIа оаха кийчо ярах планаши тIаийца декхараши тIехкхоачашдеш, паччахьалкхенна а предприятена а пайда беш хьадоагIа тхо.

Тха Iилман-производственни объединене коллектив экономически реформа кердача хьалашка йоаккхача хана а цунга боарамагIа болх байтара доккха дакъа юкъедихьар объединене генеральни директора экономически дешашта волча заместителa, экономически Iилмай кандидата Молдавский Анатолий Вениаминовича, планово-производственни отдела начальника Резван Виктор Ивановича, объединене лаборатора заведующе Толкунов Юрий Анатольевича, объединенена чуйоагIача опытни завода планово-экономически отдела начальника Наврузов Али Мамедовича, объединенена чуйоагIача опытни завода планово-экономически отдела начальника Гузева Елизавета Васильевнас, цу завода къахьегамеи алапеи отдела начальника Кирюшкин Виктор Петровича, кхычар а. Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа тхо болх бе доладеннача юкъа дукха лекцеш йийшай цар промышленни предприятей, объединеней къахьегама коллективашка, КПСС горкомеи райкомашкеи хиннача семинарашка экономически реформа чулоацамах къахьегара предприятей, организацей кулгалхой, керттера специалисташ дIакхетабеш, объединене, опытни завода болхлошта аттестаци еш.

Тха объединене коллективо, XIX Ерригсоюзни партконференцена сийленца накъаяхара ший еррига тароваш оарцагIъяьхай. Дика совгIат кийчдаьд таханарча бIаьстан цIейна — ЦхьоалагIча майна. Продукци маьхалъяккхара хьалхарча квартала план ший потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш а тIехьа 101,2 процент кхоачашдаьд цо. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа маьхалъяьккхай 47 эзар сом мах бола продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 5,7 процент тIехкхоачашъяьй. Планал совгIа еррига арахийца продукци духхьал из лакхъяра чотагIа я. Паччахьалкхенна планал совгIа баь пайда 39 эзар сома маьхка ба.

Объединенена чуйоагIача опытни завода цехех цхьаккха яц паччахьалкхен плани тIаийца декхараши кхоачаши тIехкхоачаши ца деш. Царех я Дубровин Александр, Севастьянов Виталий, Моребес Евгений, Оленич Александр керте латтача участкай, Савченко Николай Ивановича кулгалдеча каркасно-штамповочни цеха коллективаш.

А. ОПРИШКО,
«Промавтоматика» НПО генеральни директор, технически Iилмай кандидат, КПСС XXVII съезда делегат.

ЦХЬОАЛАГIЧА МАЯ ЦIЕРАГIА

1930 шера дар из. Къаьнарча промыслай мехкдаьттахой кийчлуш бар цхьоалагIа май дезде. Маевкаш массаза а чакхйоахаш яр «Васильев хутор» оалача моттиге. Цу хана массехк цIалг мара дагIацар цига. ЦIей хьатIакхачалехьа массехк ди хьалха укхаза вIашагIъеллар колхоз. Цу событена хетаьча митинге къамаьл даьча массане а, дег тIара къоабал а деш, хьаллаьцар кердача боахамах «ЦхьоалагIа Май» аьнна цIи туллалга. Цу хана денз из цIи кхы ца хувцаш хьа а боагIа из.

Къе бахар цу хана нах. Колхозе хьавIашагIкхийттача наьха доалахьа хинна говраш, жа, гаьзарий, доахан, макхаш, кхыйола инвентарь дукха яцар. Духхьашха колхоза керте эттар Сокологорский Еремей Петрович. Сихха хьалъоттабир цо боахам. Цул тIехьагIа хьатIавенача Талаверов Иван Петровича 1961 шу даллалца бир болх. Из волча юкъа дикка дегIабера боахам. Цу хана вIашагIъеллаяр баьцадaараш кхеду ялх бригада, коа тIара оалхазараш леладу ферма.

Цу подразделенешта кулгалдеш бар цу хана доккхий толамаш доахаш, экономика таханарча хьалага колхоз дIакхоачаяь производства ветеранаш И. Сухоруков, В. Колпаков, М. Тупицына, А. Колпакова, дукха кхыбараш.

Тахан вай республике йоккхагIчарех цаI а хинна дIаэттай колхоз. ВIашагI а елла укхаза хьинаре болх беш я шурий комплекс, кхоъ тракторни бригада, автогараж, мехмастерскеш, гIишлон бригада, фруктохранилище. Шоаш хьаьккха юртбоахама продукци чакхъяккхара колхозхоша хьалъяьй шоай консервни завод. Первомайская станице бахача наьха шун тIа даим а хул укхазарча пекарне хьаяь маькх. Юрта хиннача столовех хьаьяй «Молодежное» яха кафе.

Станице да доккха культура ЦIа, хоза кийчъяь сквери стадиони, музыкальни школа, ловзарий городок. Колхозхой а станичникий а хьашташ кхоачашдеш я кхачан товараш дохка ши тика, тоъал йоккха универмаг. ЛоархIаме хIама да из, хIана аьлча станице тахан вах 5 эзар гаргга саг. Цудухьа «Жилье-2000» яха программа кхоачашъеш укхаза хьалдаьд 1744 квадратни метр дIалоацаш дола 30 цIа, кхы а шиъ хьалдаь доалаш латт.

Стансовета а колхоза правлене а йоккха терко ю шоай територе тIа бахача наьха вахара хьалаш тоадара. Станице мел долча цIагIа газ, радио, хий чудиллад.

Цудухьа дика къа а хьег первомайцаша. Колхоза еррига подразделенешка юкъейоалаяй коллективни подряд. Кхычахьара ниъца доаладаь 422 шиннар шоаш кхоабаргдолаш дIа-хьа дийкъад колхозхоша, дика а дукха а йоаккхаш йола шура. Иштта карарча шера хьалхарча квартала планал совгIа паччахьалкхен дIаеннай 150 тонн шура. Социалистически яхье хьалха латтарех ба доярkаш Мудаева Iайнаъ, Шамилева Аьсет, Булатова Халисат, Ромашкова Галина, Хадызова Тонта, Шамилева Лида, Овсянникова Зинаида, кхыбараш. Белггала ала деза колхозера доахан механически хьисапе детташ хиларах а.

Боахаме хьалкхебу Iажаш, гуржий боалаш, хьачаш, хохаш, помидораш, нарсаш. Лайшоев ШаIарана кулгалдеча бешамаш лелаеча бригаде а кIезига бац хьинар дола болхлой. Царна юкъе къаьстта эргаш ба балха тIа хьалхалаттaш бола Андриянова Валентина, Хасуева Марьям, Гехаева Лайла, Шишханова Iайнаъ, Магомадова Аймани, Дзакаев Iийса, Бинеева Хадижа, кхыбараш.

Цхьа дезал санна вIаши барта ба станице баха нах: эрсий, нохчий, эрмалой, гIалгIай, кхыбараш. КIезига бац укхаза интернациональни дезал а. Эрсий кхийла ба, масала, нохчо Кулиев, гIалгIа Евлоев, хIаьта цун шин воIах цхьанне эрсе йоалаяй, шоллагIчо — гIалгIа йоалаяй.

Иштта дерригa юкъара а долаш, барттайна, цхьа дезал санна ба тахан Первомайски станице бахаш а 1-ча Мая цIерагIча колхозе болх беш а бола нах.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1) доярка З. Зацаева; 2) дикагIбола бешамаш лелаераш (аьрдехьара аьттехьа) В. Андриянова, М. Хасуева, Л. Гехаева; 3) Первомайски станице хьалдаь цIенош.

Автора сурташ.

ИРАЗАХ КХИЙНАЙ СО

...Ираз... Доккха да цу деша маIан. Цхьан дешаца дIаоалалургдолаш дац из, е цхьан гIулакхаца дIахьокха а могаргдац. Дукха да цунна чудоагIаш. Хьанна ховргда долчча бесса из дIаала?

Цхьабараша рузкъа хилча шоаш ираз долаш лоархI, кхычар могашаллах лоархI ираз... Лоацца аьлча, ши-шийна хеттача бесса дIадерзаду-кх из хIаране.

Цхьабакъда, сона сайна е рузкъах а, е могашаллах а ираз хетац, нагахьа санна цIен-дезала юкъе бартцIоагIо ца хуле. Рузкъага диллача, нахал тIех, кхы яр ма-дий, аьнна, хIама деце а, кхы кIалдиса болх а бац тха. Нах санна дахаш да, тхоашка долчун хам а беш. Со ала гIертар-м, из а дацар. Мишта аргдар из дIа? Лоацца аьлча, со се гIалгIа я, хIаьта, мар эрсе ва са. ТIаккха, къайле яц, гIалгIачо эрсе йоалаяь моттигаш дукхагIа нийслу, эрсечунга гIалгIа яхачул. Со фу ала йоал аьлча, таханарча дийнахьа се санна ираз долаш нагахьа кхалсаг хетац сона! ХIана аьлча, тхо санна вIаши барта а долаш, бахаш бараш дукха боацандаь.

Кхо шу даьннад со маьре яха. Шиъ бер да тха. ЙоккхагIйолча Аленай кхоалагIа шу да, зIамагIйолча Светай цхьа шу даьннад.

...Итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа лаборанталла балха ера со укх ферме. Дукхача къамех бола кагий нах бар ферме къахьегаш. Цу дуккхачарна юккъера къаьстта безам тIабахар са шофералла болх беш волча эрсий зIамигача сага Пыльников Николайна. Гучадаьлар, из соца а безам болаш хилар. Дукха ха яланзар цо сога цу хьакъехьа дог хайта. Иштта дIададоладелар из дерригa а. Цул тIехьагIа тхона юкъера безами иштта тешами ди тIехьа чIоагIлуш дIабахар. Юххера а, цу тхоай безамах а, юкъерча тешамах а боагIаш бола мах а баь, оаха лаьрхIар кхы ха дIа а ца йохийташ вIашагIкхета. Бакъдар аьлча, юххьанца духхьала бар са а Коляй а дай тхо вIашагIкхетара. «Дош хургдац оаш леладечох, юххера а къаста дезаргда шун», — яхаш дог хайта хьайзар уж. Цхьабакъда, тхо шаккхе а дог тийша дар тха вахар ираз долаш хургхиларах. Тхо вIаши дезаш хилча, хьанна могаргдар тхо вIашагIкъоастаде?! Тхоаш хилар тхох тхоай кхела дай. ЛерхIаш хиннача бесса дIачакх а даьккхар дерригa а...

Кхо шу даьннад цул тIехьагIа. Ала доагIа, ди тIехьа совбалар мара, тхона юкъера безам маха миссел лаьгIбаннабац, аьнна. ХIанз кхийттаб тха шинне а дай-ноаной, юххьанца леладаьчох шоаш харц хиларах. Уж хIанз тханцига а ух, тхо уж болча а хул. Цул совгIа, могачогIа гIо — новкъостал а ду цар тхона.

Аз лакхе ма аллара, са мар колхозе шофералла болх беш ва. Ший болх дукха безаш а, цох вашаш а ва Коля. Коммунист ше хиларга хьежжа, кхычарна масал тела гIерт из.

Шоайла безаш бола нах вIашагIа а кхийтта, хоза барта а болаш, бахаш хилча, цул доккхагIа кхы малагIа ираз хургда?! Цул совгIа, са Коля молаш вац. Цу гIулакха тIакхувш а хиннавац из цIаккха. ТIаккха, из а дeций ираз?!

Со хийцца ала йиш йолаш я, ираз долаш саг я со, аьнна.

Г. ПЫЛЬНИКОВА,
Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза шоллагIча шурий-товарни ферма лаборант.

ПЕРЕСТРОЙКА: СО, КОЛЛЕКТИВ, ОБЩЕСТВО

ХЬАЙГАРА ДIАВОЛАЛЕ

Перестройка къоастае йиш йолаш яц «Со, коллектив, общество» яхача дешаех. Хьажал аз хьадер еррига тха бригада хьадечунна юкъе дода. ТIаккха хьанна ду оаха цIенош? Обществана. Цхьан зIанара чIовгаш санна вIаши бувзам болаш да коллективацара а обществацара а са гIулакхаш — цхьанне хьадер ерригача коллективо хьадечоа юкъе дода.

Дукха ха яц со гIишлонхо вола — кхо-диъ шу. Цхьабакъда, цу юкъа айса зийначох аргда аз.

Цкъарчоа духьал оттадел шоашта укх тайпара сурт: Iурийна балха ди дIадоладалалехьа дикка хьалха гуллу тхо оахош хьалъеча объекта юхе. Чехка тIера барзкъа а хийце, болх бе дIаовт. Цхьан-шин сахьата чуйнна болх баьчул тIехьагIа е кирпишк, е маркхал ца тоъаш, дIаоттае деза корниъ хьадена ца хиларах болх соцабе безаш хул. Иштта Iийне дагIаш делкъийга дIакхоач. Бригадир конторке вода материалаш кхоачаяннaлга дIахайта, хIаьта мастер снабженцашка дехар деш телефон етта волалу.

Из тайпа хIама дар укх шерралца тха участке даьллар, вешта еррига управлене а дацар кхы да веларгвоалаш хIама. Бакъда, гIулакхаш бокъалгахьа дала доладеннад январь бетта денз. Еррига СМУ ше шийна финансировани ярга яьнна къахьега йолаелар. Атта дац хозрасчетагIа болх бе. Къаьстта хьалхарча шин-кхаь бетта. Нагахьа санна тха бригадо январеи февралеи беттaшка производственни задани кхоачашъяьеце, март бетта тхоай низаца гIишлонмонтажни балхаш дара плач 101 процент кхоачашйир. Юххьанца алапеш дикка лохдаларах бригадера раьза воацаш дIаваьлар массехк саг. ЙIаьхий къахьегама опыт йола нах бацар уж. Коллектива гIулакхашца, цун хьашташца бала болаш а бацар, духхьал балха ди чакхдаьлча сагота боаца нах бар уж.

Тхо. бокъонца гIулакхах дог лазараш дар юхедисараш. ХIаьта бригадиро хIаранега дIа а аьлар, дIаваха безам болаш вар соцавергвац, бакъда тIехьагIа юха дIаэцар дехаш юхавоагIе хьаэцаргвоацалга а дIахайтар.

Боахама доалдара кердача формага довларо дукхагIча даькъе дерригa а ший моттиге дIаоттадаьд. Наьха бехктокхам лакхбеннаб.

КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева ма аллара, перестройка тхоашкара дIайолае лаьрхIар оаха. Тха прорабски вагончика юхе дуккхача хана денз еха, массанена «йиц а енна» маркхал хьабу агрегат латтар. Дикка хьежачул тIехьагIа дукха хIама эшаш хиннадацар из тоае. Бригаде хIаравар массехк кулг-говзал йоаллаш хилар накъадаьлар. Балхара мукъадолча хана массехк сахьата из агрегат тоайир оаха. Цул тIехьагIа кранаца тхоай объекте хьаера. ХIанз нагахьа маркхал хьа ца бахьаш моттиг хилча итт-пхийтта минот мара эшац тхона из хьабе.

Со фу ала гIерт аьлча, хозрасчетагIа къахьега даьлча гIоне дукхагIа хоалу хIаране коллектива хьалхашка ше бехктокхаме волга кхетадеш хилар. Балха ди йистедаьлча а тIехьа, къахьег оаха дукхагIча хана, хIана аьлча оаха къахьегарга хьежжа хургда хьаэца алапи а.

ХIаьта цхьоалагIча Майна дикача совгIаташца накъадахка таро хилар тха. Ший производственни задани 107 процент кхоачашъяьй бригадо. Апрель бетта юкъера лаьрхIача 200—250 сом алапи а даьккхад оаха хIаране.

Цхьабакъда, болх юхатетта хIамаш хIанз а дукха да. Къаьстта, материальни Iалашоелга во лел.

Бакъда хано ше хьагойт перестройка еча новкъарле еш мол долчунца вай къаста дезалга.

А-Г. ДЗАУРОВ,
Нохч-ГIалгIай гIишлон управленера номер 4 йолча СМУ гIишлонхо.

ТАХАНАРЧА ДЕНО ДIАДЕХАР

Тха боахам тIехьабусарех хиннабац цIаккха. Халонаш хиннаяле а, планаш массаза кхоачашъяьй оаха.

Кердача хьалашка, кхыча боахамашта санна, тхона хьалхашка а дукха декхараш эттар. Уж цхьан дийнахьа кхоачашде вIаштIехьдоацалга кхетадеш, тхоай таронашка хьежа а хьежа, болх дIабахьа гIерт тхо.

Тха совхоз йоккха я. Массехк ферма, кхаш леладу бригада я тха. Бакъда, кердачун мух ца хьокхалуш цхьаккха моттиг йисаяц.

Укх тIеххьарча шерашка юкъе йоалаяьча бригадни дезалеи подрядаша дикка тоадаьд совхоза хьал. Хьалхарча шерашца нийсдича, сона майрра оалалургда, боахама гIулакхаш дикача оагIорахьа лестад аьнна.

ДIадахача шерашка доакъара низкъала яр тхона. Бакъда, соахка тхоашта кхоачам болаш а кхыча боахамашка дохка а Iалашдир оаха из.

Тахан, перестройка йолча хана, хIара сага ший позици хила еза, цул совгIа шоай бехктокхам а кхетабеш хила беза берригаш.

Боахаме моллагIа кхоачамбоацар нийсделча, се бехке хет сона. ХIана аьлча, цхьан сага бехк дIатIабилла Iохайча, со а нийса хургвац. Массане цхьатарра ба бехк. Укхаза озабезам бе йиш яц, саг мугIарера болхло е кулгалхо вар, аьнна. Из кхетадеш да тхо. Цудухьа тха толамаш а цунга хьежжа да.

Бакъдар аьлча, цхьан оагIорахьа атта да тхона. Тха къахьегамхой балха тIера ба. Из керттера да. ХIаьта цар хьашташ дизза кхоачаш ца дича, тха, кулгалхой, хам бергбац цар. Поощренеш еча, квартираш дIалуча гIалат ца далийта хьож тхо. Дерригa а тохк. Цул тIехьагIа мара лаьрххIа соцам бац. ТIаккха нийсхо йолаш а, доаггIаш а гIулакх Iа хьадича эгIазваха, раьза воацаш саг хилац. Иштта хила деза гIулакх.

Кулгалхочун деналга, хьинарга хьежжа хул коллектив. Из кулгалхочо дицде йиш яц. ХIана аьлча массане декхар цаI да: ма хулла дукхагIа юрта боахама продукци обществана дIаялар.

Дукха ха йоаццаш чакхъяьннай карарча шера хьалхара квартал. Цун итогаш гIадвугаш я. ДIадахача шера укх ханаца нийсдича дулх 50 тонн дукхагIа дехкад оаха. Шурий план шозза тIехкхоачашъяьй. Тоалуш доагIа хьайбашта дозал тIаккхетара гIулакх. ХIанз царна хIара дийнахьа тIаккхетар 500—600 грамм я. Пайда баьннаб бригадни дезалеи подрядах а. Укх шера шиннахьа юкъе йоалаяьй арендни подряд. Из керда хIама да тха практике. Цудухьа теркам лаьгIбе йиш яц тха.

Совхозе дукха ба хьаьнала къахьега нах. Уж ба механизатораш А. Вазаев, Х. Вислангиреев, хьайбаш леладераш Х. Казаев, Л. Гиреев, Х. Индербаев, доярkаш А. Дагаева, П. Ахмадова, телятница З. Мингабиева.

Перестройка наькъагIа ваха атта дац. Новкъарло еш да цхьабараш къаьнарча методашца, оамалашца къаста ловш ца хилар. Фухха даь а, цар позице овлаш хаьдда дIадаха гIерт тхо. ХIана аьлча иштта дIадех таханарча хано.

С. ХАСИЕВ,
«Атагинский» совхоза директор.

НАЬХА ДЕГАГIОЗ

Вай мехка шерра яржаш латта перестройка, хулаш латта хувцамаш, эргадоалаш тоалуш дола вай вахар чIоагIа къоабалдеш да «Силуэт» яхача Нохч-ГIалгIай производственни текстильно - галантерейни объединене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха. Цунца дувзаденна хIанзарча хано дIадехарашка хьежжа, тIатIа шоай болх тоабеш, доахаш дола производственни хьокхамаш денгара-денга дикагIа хулийташ хьабоагIа уж. Перестройка наькъагIа бIубенна йолхаш йолча цехий, участкай, бригадай коллективаш кIезиг яц тха объединене.

Царех цаI я из кулгалдеча экспериментальни участка коллектив. Из йоккха яц. Верригa укхаза къахьегаш ткъаьх саг мара вац. Цхьабакъда, уж берригаш а «Перестройка: со, коллектив, общество» яха уйлаш йолаш ба. Из да аз, коллективо перестройка еча мишта дакъа лоац, обществана оаха луш дар фуд?— яхалга. Тахан бIаьстан цIей дездеча деношка цунах лаьца сайна хеташдар дувца хьожаргья со. Перестройка дIайолаеннача хьалхарча деношка а объединене мугIарерча болхлошкара гIулакхерча нахага кхаччалца бараша дика кхетадир къаьнача IаьдалагIа къахьегалга цIенденна дIадала дезалга, производственни гIулакхаш эргадаьха хувца дезалга. Из да мичча бесса яь а «вала» план кхоачашъе гIертaлга дIадала дезалга. ХIаране хьинаре къахьегарал совгIа, хьаеча продукцега дIабода мах лохбара, коллектива а паччахьалкхенна а хула пайда дукхагIа хилийтара дола наькъаш леха доладелар тхо. Иштта болх бе безилга гучадаьлар хоадамболлаш укх шера цхьоалагIча январе самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа тхо къахьега доладелча. Цу лостамагIа тхоай низ ца кхобеш къахьегаш да тхо хIанз укх сахьате.

Тха керттера декхараш да керд-кердача моделегIа хьадеш дола тха барзкъаш хозеи тIадийхача товши хулийташ, наьха хьашташ дизза кхоачашделга. Цунца дувзаденна вIашагIъеллар тха экспериментальни участок а хIанзчул цхьа шу хьалха. Хадданза тега доладергдолча барзкъашта лаьрхIа керда моделаш кийчъеш ва тха участкера технологи конструктори. МоллагIча кердача моделагIа цхьа бIаь барзкъа мара хьадац оаха, тIаккха кхы а кердагIйолча моделагIа тега доладу вож бIаь барзкъа. Уж бахача наха Iалаьмате дика хоатташи дIаэцаши да.

Духхьал тхоашкара дагалаьца беш бац оаха из болх. Участке кийчъяь керда моделаш дIайовзийт оаха Грознерча универмага керттерча специалисташта. Царца дага а доалаш, барзкъий мах оттабу шинна оагIоно еча договорагIа. Иштта, тха товараш дохкаш хул «Кхалнаха дола товараш», «Спутник», кхыча тикашка. Оаха тийга барзкъаш тикашка дIакхоаччаше, цу сахьате дIадоал. Иштта оаха болх барах объединене керттерча предприяте коллективо берригa беча пайдах 30—35 процент бар оаха беш ба. ХIанз оаха, аьлча, зIамига мара йоацача тха экспериментальни участка коллективо шера арахец 500 эзар сома маьха продукци. ХIаьта тIадоагIача шера цун боарам ши миллион сома маьхага дIакхачийта лерхI оаха.

Биъ бутт бизаб оаха самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа болх бу. Иштта бригадни подрядагIа къахьегаш а я тха коллектив. Оахош дIакъовл оаха наряд. Балха тIа бухсоццаш хьахулачох хIаране къахьегаме лаьцача даькъа коэффициентага хьежжа эггара тешамегIа бола болхлой Цанциева Марем, Кардаильская Людмила, Зухайриева Тумиша, бригадир Усманова Сацита юкъебоагIача бригадни совето. Цо цIенхашта къовсам лоаттабу брак йолаш продукци ца хилийтара, балха ханах бизза пайда эцийтара. Барзкъаш хьадарга дIадодар юха меттаоттадара дола наькъаш лех бригадни совето. Цу даькъе хIаганегара доагIар хьа з дех цо. Цудухьа участка коллективо хIара бетта задани 120—125 процент кхоачашъю. Укх тIеххьарча хана болхлой къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъеннай, хIаьта цар бетта ийду алапи 150-160 сомага кхоачаш лакхденнад.

БIубенна перестройка наькъа тIа а баьнна, хьинаре къахьегаши башха-дика производственни хьокхамаш доахаши бола болхлой кIезига бац тха участке. Царех ба Баймурзаева Киса, Цанциева Аймани, Кардаильская Валентина, Коваленко Зоя, Магомадова Сацита, кхыбараш.

Н. АХМАДОВА,
«Силуэт» яхача Нохч-ГIалгIай текстильно-галантерейни объединене экспериментальни участка мастер.